

NORGES KOMMUNISTISKE PARTI

Sekretariatet

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep.
0032 OSLO

9.8.2015

Høring – Ny norsk modell for avtaler om fremme og beskyttelse av investeringer (investeringsavtaler)

Innledning

Norges Kommunistiske Parti(NKP) vil med denne høringsuttalelsen bidra med partiets synspunkter på regjeringens, ved Nærings- og fiskeridepartementet, forslag til ny modellavtale for bilaterale investeringsavtaler. NKP vil også i dette høringssvaret trekke noen linjer bakover.

Historikk

I 1961 skrev Leif Johansen utredningen «Norge og Fellesmarkedet, en kritisk oversikt og et standpunkt.» Johansen var en internasjonalt anerkjent professor i økonomi, og medlem i NKP. Forordet i utredningen var skrevet av professor Ragnar Frisch, som for øvrig var den første som ble tildelt Nobelprisen i økonomi. I forordet skriver han «Det vesentlige i det økonomiske og sosiale problemet er at Roma-traktaten både etter sin ånd og sin bokstav- så langt bokstavene i det hele tatt sier noe- er et storstilet forsøk på å gjenopplive og styrke det en kunne kalle det uopplyste pengevelde, dvs. ordningen med frie markeder, fritt slag for storfinansene både innenfor det enkelte land og landene imellom, fri etableringsrett, det rene pengeøkonomiske profittmotiv som ledetråd for hva som er de «beste» investeringer osv. Dette uopplyste pengevelde var den ordningen som i sin tid avløste kongens opplyste enevelde. Pengeveldet skulle virke så automatisk at det ikke trengte noen opplysning.

De bitre økonomiske og sosiale erfaringer i siste halvdel av 1800-tallet og første halvdel av 1900-tallet, og særlig den forferdelige depresjonen og arbeidsløsheten i nesten alle land i 1930-årene, tvang statsmennene, ja selv konservative økonomer, til å innse at det trengtes modifikasjoner i det uopplyste pengevelde. Det førte i flere land til en mer eller mindre utbygd nasjonal planlegging med aksentuering av sosiale velferdssynspunkter».

Både Ragnar Frisch og Leif Johansen var overbevist om at fire markeder aldri ville kunne sikre et sosialt rettferdig samfunn, men uvegerlig føre til store sosiale urettferdigheter.

I artikkelen «krisen i verdensøkonomien» slår Johansen fast at systemet med frie markeder er ustabilt, og at det vil være fordelaktig å gå vekk fra systemet. Landene i en liberalistisk økonomi tvinges inn i et kappløp i retning av kontraktiv politikk. Det vanskeliggjør en ekspansiv politikk som kan få flere folk i arbeid, noe vi tydelig ser i EU.

Men det er også andre områder enn handelsaspektet som påvirker de enkelte lands økonomier. Det kan her pekes på frie kapitalbevegelser, fri etablering og fri bevegelse av arbeidskraft. Dette får innvirkning ikke bare på konjunkturpolitikken, men også for mulighetene for en effektiv regionalpolitikk, sikkerhetsmotivert selvforsyningspolitikk og inntektsutjammingspolitikk. Virkemidler og styringsmuligheter som var vunnet, var i strid med prinsippet om fri flyt og er forsvunnet.

NORGES KOMMUNISTISKE PARTI

Sekretariatet

EU består nå av 28 land, hvorav 19 land har felles valuta. Norge er knyttet til EU gjennom den udemokratiske og markedsliberalistiske EØS-avtalen. Det samme er Island og Liechtenstein.

TTIP

Verdens handelsorganisasjon, WTO, er en organisasjon for fremme av markedsliberal politikk. Det samme er formålet med TTIP-forhandlingene mellom USA og EU, men også de pågående TISA-forhandlingene mellom 51 land, deriblant Norge. I TTIP er også ISDS omstridt, og det er her regjeringa har funnet modellen for investor-stat-tvisteløsningen som nå foreslås. Ordningen med ISDS har møtt bred folkelig motstand under de pågående forhandlingene mellom USA og EU. Forhandlingene har foregått i stor grad av hemmelighet. NKP finner det også kritikkverdig at regjeringen foreslår ISDS når man faktisk ikke vet om forhandlingene mellom USA og EU vil føre til en avtale.

ISDS

I høringsutkastet heter det at «Utkastet er utformet for å ivareta næringslivets behov, ved å sikre best mulig beskyttelse, og å gi incentiver til økte investeringer.» I utkast til avtale er et formål «stimulere til flyt av privat kapital....». Dette viser at det er kapitalkreftene som prioriteres, og etter NKP sitt syn på bekostning av vanlige menneskers behov for arbeid og trygghet.

ISDS har eksistert i mange år. I følge en oversikt fra Manifest Analyse publisert i 2014, så hadde 98 stater blitt saksøkt i totalt 570 saker. Organisasjonen oppgir også at antall søksmål har økt sterkt de senere åra.

ISDS vil gi store selskaper rett til å saksøke stater for framtidig tap av profitt. Det kan skje dersom det vedtas lover som er i strid med storkapitalens interesser, for eksempel arbeidsrettigheter, miljølovgivning og forbrukerbeskyttelse. Eksempelene på slike saker er mange. En økning i minstelønnen i Egypt har ført til rettsak fordi renholdsarbeiderne da gikk opp i lønn. Mexico har blitt dømt for å ha innført ny avgift på brus. Guatemala ble dømt for å ha bestemt en maksimal pris på strøm. Det samme skjedde med Argentina da landet vedtok prisstopp på energi og vann, samtidig som landet nasjonaliserte vannforsyningen. Phillip Morris har trukket både Australia og Uruguay for retten grunnet endringer i landenes tobakklovgivning. Når dom i disse sakene er falt, kan dommen ikke ankes. Som regjeringa skriver «Voldgiftstribunalets avgjørelse skal være endelig og forpliktende for partene. Det er ikke anledning til å anke avgjørelser gjort under ICSID-konvensjonen...» Dette er også kritikkverdig.

Utkastet til avtale som regjeringen legger frem er krydret med «fromme ønsker», men er etter NKP sitt syn lite forpliktende. Det vises til formål om bærekraftig utvikling i sine økonomiske, sosiale og miljømessige dimensjoner. Og det vises til at økonomiske og forretningsmessige bånd kan fremme respekten for internasjonalt anerkjente arbeidstakerrettigheter.

I Artikkel 8, Ytelseskrav, heter det at det ikke kan kreves at hovedkontoret plasseres i landet hvor investeringene foretas, det kan ikke kreves at det ansettes et bestemt nivå av landets innbyggere, det kan ikke kreves å kjøpe, bruke eller innrømme en preferanse for varer som produseres eller tjenester som tilbys

NORGES KOMMUNISTISKE PARTI

Sekretariatet

på dens territorium, det kan heller ikke kreves å oppnå et bestemt nivå eller en bestemt verdi av forskning og utvikling på sitt territorium. For regjeringen synes det viktigste å sikre investors profitt.

Ved utviklingen av norsk olje- og gasspolitikk ble Statoil utviklet. Norske myndigheter brukte Statoil politisk, noe som var av stor positiv betydning for det norske samfunnet. Det ble skapt tusenvis av arbeidsplasser i Norge, og det økonomiske bidraget var betydelig. Dette var en politikk som ikke hadde vært mulig å gjennomføre med dagens markedsliberalistiske regime, noe som tydelig beskrives i Artikkel 8, Ytelseskrav som vi har referert noe fra over.

PROSESSEN

Foran stortingsvalget i 1989 var ikke vårt forhold til EU på dagsorden. Likevel ble EØS-avtalen fremforhandlet og vedtatt i Stortinget uten at det norske folk fikk mulighet til å si sin mening gjennom stemmegivning i valget i 1989 eller i en folkeavstemning. Den samme taktikken synes dagens regjering å benytte. ISDS har ikke vært tema i stortingsvalget i 2013. NKP finner dette sterkt beklagelig. Det er også kritikkverdig at regjeringen ikke synes å ha ønsket åpen debatt om ISDS. NKP er også kritisk til det valgte tidspunktet for høringen av denne viktige saken.

KONKLUSJON

Som NKP har vist innledningsvis, så har den markedsliberalistiske politikken ført til høy arbeidsløshet og samfunn med store ulikheter, akkurat slik Frisch og Johansen forutså. ISDS vil forsterke dette.

Det alvorligste med ISDS, på samme måte som med EØS-avtalen, er at det er en gigantisk overføring av makt fra demokratisk valgte institusjoner og til storkapitalen.

NKP ber regjeringen trekke forslaget. Alternativt må forslaget bli tema i stortingsvalget i 2017, eller legges fram for det norske folk i en folkeavstemning.

Runa Evensen
Leder

Stig Ødegaard
1. sekretær